

<i>Sygn. akt</i>	<i>III AUa 146/17</i>
------------------	-----------------------

WYROK
W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 29 listopada 2017 r.

Sąd Apelacyjny w Rzeszowie, III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

	Przewodniczący:	SSA Irena Mazurek
	Sędziowie:	SSA Ewa Madera del. SSO Elżbieta Selwa (spr.)
	Protokolant	st.sekr.sądowy Maria Piekielek

po rozpoznaniu w dniu **29 listopada 2017 r.**

na rozprawie

sprawy z wniosku **R. B.**

przeciwko **Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w J.**

o ustalenie zadłużenia

na skutek apelacji wnioskodawcy

od wyroku **Sądu Okręgowego w Krośnie**

z dnia **24 listopada 2016 r.** sygn. akt **IV U 293/16**

I. z m i e n i a częściowo zaskarżony wyrok i poprzedzającą go decyzję Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w J. z 22 grudnia 2015r.

w ten sposób, że stwierdza iż zadłużenie R. B. wobec organu rentowego nie obejmuje składek na ubezpieczenia społeczne, ubezpieczenie zdrowotne i Fundusz Pracy wraz z odsetkami od tych należności za miesiące październik, listopad i grudzień 2003r. oraz za styczeń 2004r.,

II. dalej idącą apelację o d d a l a.

Sygn. akt III AUa 146/17

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 22 grudnia 2015r., znak: 130400/71/2015– RKS –P/2, Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w J. ustalił zadłużenie R. B. w łącznej kwocie 139 700, 56 zł, obejmujące zaległości za okres od października 2003 do grudnia 2005 r. z tytułu składek na ubezpieczenia społeczne w kwocie 50 410,72 zł wraz z odsetkami w kwocie 45 350 zł; z tytułu składek na ubezpieczenie zdrowotne w kwocie 19 513,10 zł wraz z odsetkami w kwocie 16 784,00 zł oraz składek na Fundusz Pracy w kwocie 4 085,74 zł wraz z odsetkami w kwocie 3 557,00 zł .

Od powyższej decyzji wnioskodawca R. B. złożył odwołanie i zarzucił, że upłynął okres przedawnienia wynoszący 5 lat , a należności główne powstały wiele lat temu, przy czym niewątpliwie przedawnieniu uległy odsetki bo ich okres przedawnienia wynosi 3 lata. Odwołujący wnosił o zmianę zaskarżonej decyzji i przekazanie sprawy do ZUS, względnie zmianę zaskarżonej decyzji i umorzenie postępowania w sprawie.

W odpowiedzi na odwołanie Zakład wniósł o jego oddalenie i wyjaśnił, że należności z tytułu składek stały się wymagalne począwszy od listopada 2003 roku, kiedy obowiązywał 10-letni okres przedawnienia, przy czym bieg przedawnienia rozpoczął się przed dniem 1 stycznia 2012r. i został zawieszony w związku z wszczęciem postępowania wyjaśniającego w sprawie ustalenia okresów podlegania przez wnioskodawcę ubezpieczeniom społecznym z tytułu prowadzenia działalności gospodarczej. W dniu 2 maja 2013r. wnioskodawcy zostało doręczone zawiadomienie o wszczęciu postępowania wyjaśniającego i data ta jest datą początkową zawieszenia biegu przedawnienia, zaś datą końcową jest data uprawomocnienia się decyzji Zakładu w związku z wyrokiem Sądu Apelacyjnego w Rzeszowie z dnia 10 grudnia 2014r. sygn. akt III AUa 610/14.

Wyrokiem z dnia 24 listopada 2016r. Sąd Okręgowy Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Krośnie oddalił odwołanie.

Rozpoznając odwołanie Sąd Okręgowy w Krośnie ustalił, iż decyzją z dnia 10 maja 2013r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w J. stwierdził, że R. B. w okresie od 1 kwietnia 2001r. do 31 stycznia 2012 r. podlegał ubezpieczeniom emerytalnemu, rentowemu i wypadkowemu jako osoba prowadząca pozarolniczą działalność gospodarczą , nie mająca ustalonego prawa do renty , dla której podstawą wymiaru składek stanowi zadeklarowana kwota nie niższa niż 60% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia. Sąd Okręgowy w Krośnie w sprawie sygn. akt IV U 740/13, wyrokiem z dnia 7 października 2013r. oddalił odwołanie wnioskodawcy od w/w decyzji a Sąd Apelacyjny w Rzeszowie wyrokiem z dnia 10 grudnia 2014r. sygn. akt III AUa 610/14 oddalił apelację wnioskodawcy.

Pismem z dnia 15 października 2015r. Zakład zawiadomił wnioskodawcę o wszczęciu postępowania w przedmiocie określenia wysokości składek na ubezpieczenia społeczne, ubezpieczenie zdrowotne i Fundusz Pracy, zaś pismem z dnia 12 listopada 2015r. zawiadomił wnioskodawcę o zakończeniu tego postępowania i wyznaczył mu termin 7-dniowy na wypowiedzenie się co do zebranych materiałów i dowodów. Ostatecznie wnioskodawca nie wypowiedział się co do zebranych materiałów i dowodów i w dniu 22 grudnia 2015r. wydano zaskarżoną decyzję.

W ustalonym stanie faktycznym Sąd Okręgowy w Krośnie uznał odwołanie wnioskodawcy za nieuzasadnione. Sąd wyjaśnił, że do dnia 31 grudnia 2011r. zgodnie z treścią art. 24 ust. 4 ustawy systemowej terminem przedawnienia należności z tytułu nieopłaconych składek był okres 10 –letni. Zgodnie z treścią art. 27 o redukcji niektórych obowiązków obywateli i przedsiębiorców (Dz. U. z 2011 r. Nr 232, poz.1378) do należności z tytułu nieopłaconych składek stosuje się 5-letni termin przedawnienia z tym, że bieg przedawnienia rozpoczyna się od dnia 1 stycznia 2012 roku. Bieg przedawnienia należnych składek za okres od października 2003 do grudnia 2005 roku rozpoczął się od listopada 2003 roku , tak więc należności z 2003 roku uległyby przedawnieniu w 2013 roku z tym , że bieg przedawnienia został przerwany poprzez wszczęcie postępowania wyjaśniającego w sprawie ustalenia czy wnioskodawca podlega ubezpieczeniom z tytułu prowadzenia działalności gospodarczej. Postępowanie to, wszczęte 2 maja 2013r. zostało prawomocnie zakończone wyrokiem Sądu Apelacyjnego w Rzeszowie z dnia 10 grudnia 2014r. Przedawnienie , o którym mowa w ustawie o systemie ubezpieczeń społecznych dotyczy należności głównych z tytułu

składek na ubezpieczenie jak i odsetek (art. 24 ust. 2) tak więc brak jakichkolwiek podstaw do przyjęcia, że odsetki przedawniają się z upływem 3 lat.

Jako podstawę oddalenia odwołania Sąd Okręgowy powołał art. 477¹⁴ § 1 kpc.

Apelacje od powyższego wyroku złożył wnioskodawca R. B. reprezentowany przez fachowego pełnomocnika. Wyrok został zaskarżony w całości i zarzucono mu :

1. istotne naruszenie przepisów prawa materialnego a mianowicie art. 24 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych i zupełne pominięcie, iż upłynął okres przedawnienia zarówno składek jak i odsetek, skoro przedawnienie wynosi 5 lat, a należności główne powstały wiele lat temu,

2. zupełne pominięcie tego, iż :

- art. 24 5f ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych został wprowadzony dopiero niedawno – a zatem skoro zobowiązania wobec ZUS powstały wiele lat temu, to w takim przypadku powinny mieć zastosowanie wówczas obowiązujące przepisy prawne, bardziej korzystne dla odwołującego, które nie przewidywały zawieszenia biegu terminu przedawnienia składek od dnia wszczęcia postępowania do dnia , w którym decyzja stała się prawomocna – a zatem w takim przypadku należność główna i odsetki za okres od października 2003r. do grudnia 2005r. uległy przedawnieniu,

- gdybyśmy przyjęli, iż zgodnie z art. 24 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, który obowiązywał od 1 marca 2003r. termin przedawnienia składek wynosi 10 lat, to w takim przypadku co najmniej uległy przedawnieniu należności główne i odsetki za okres od października 2003r. do grudnia 2005r. mając zwłaszcza na uwadze to, iż zaskarżona decyzja została wydana 22 grudnia 2015r., a poprzednio obowiązywał 10 letni termin przedawnienia (do grudnia 2011r.), w takim przypadku nie uległy przedawnieniu należności i odsetki za okres od 01.2006r. do 01.2012r.

Apelujący wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi I instancji do ponownego rozpoznania z pozostawieniem mu rozstrzygnięcia o kosztach postępowania za wszystkie instancje.

W uzasadnieniu środka odwoławczego skarżący rozwinął zgłoszone zarzuty odwołując się do treści przepisów ustawy systemowej zmieniającej długość terminów przedawnienia należności z tytułu składek, naprowadził na niekonsekwencje ustawodawcy w nowelizacji prawa i niespójność systemu prawnego czego przykładem jest traktowanie przez orzecznictwo odsetek jako świadczenia okresowego, ulegającego przedawnieniu z upływem trzech lat, niezależnie od tego jaki jest termin przedawnienia należności głównej (wyrok SN z 15.01.2014r. I CSK 197/13).

W odpowiedzi na apelację Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w J. wniósł o jej oddalenie i zasądzenie kosztów zastępstwa procesowego na swoją rzecz.

Sąd Apelacyjny w Rzeszowie zważył co następuje :

Apelacja wnioskodawcy okazała się uzasadniona w niewielkiej części z uwagi na błąd w ustaleniach faktycznych będących podstawą rozstrzygnięcia Sądu Okręgowego w Krośnie dotyczący obliczenia biegu terminu przedawnienia składek za okres od października 2003r. do stycznia 2004r. i w tej części wyrok podlegał stosownej zmianie. W pozostałej części apelacja jako zupełnie nieuzasadniona podlegała oddaleniu.

W okolicznościach niniejszej sprawy poza sporem było, że wnioskodawca R. B. w okresie od 1 kwietnia 2001r. do 31 stycznia 2012r. podlegał ubezpieczeniom społecznym z tytułu prowadzenia działalności gospodarczej. Przesądziła o tym decyzja ZUS z dnia 10 maja 2013r., która uprawomocniła się na skutek wyroku Sądu Apelacyjnego w Rzeszowie z dnia 10 grudnia 2014r. w sprawie III AUa 610/14.

Konsekwencją podlegania ubezpieczeniom społecznym i zdrowotnemu, jest konieczność odprowadzania składek na te ubezpieczenia zgodnie z art. 13 pkt 3 ustawy z 13 października 1998r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz. U.

2017/1778) i art. 84 ust. 1 ustawy z 27 sierpnia 2004r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (Dz. U 2017/1938) oraz na Fundusz Pracy stosownie do treści art. 104 ust. 1 pkt. 3 ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz.U. 2017/1065). Wnioskodawca w niniejszym postępowaniu nie kwestionował co do zasady swego obowiązku opłacenia składek, natomiast kwestą wymagającą oceny było przedawnienie należności z tytułu składek.

Skoro obowiązkiem wnioskodawcy było opłacenie składek na własne ubezpieczenie za okres prowadzenia działalności gospodarczej, to brak składek spowodował powstanie zadłużenia „należności z tytułu składek”, które to pojęcie stosownie do art. 24 ust. 2 ustawy z dnia 13 października 1998r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz. U. 2017/1778) obejmuje składki oraz odsetki za zwłokę, koszty egzekucyjne, koszty upomnienia i dodatkową opłatę. Stosownie do treści art. 23 ust. 1 ustawy systemowej, od nieopłaconych w terminie składek należne są od płatnika składek odsetki za zwłokę, które nie są świadczeniem samodzielnym, oderwanym od zaległości składkowej, lecz mają charakter akcesoryjny w stosunku do należności głównej, a w konsekwencji należności z tytułu odsetek, dzieląc byt prawny z należności z tytułu składek, ulegają przedawnieniu w takim samym terminie i nie ma doń zastosowania termin przedawnienia z art. 118 kc. Użyte w dalszej części określenia „składki” lub „należności z tytułu składek” będą więc odnosić się także do odsetek.

Przedawnienie składek regulowane jest w art. 24 ustawy systemowej, który istotnie podlegał licznym nowelizacjom. Przypomnieć należy, iż zgodnie z art. 24 ust. 4 tej ustawy, w brzmieniu obowiązującym do dnia 31 grudnia 2002r. należności z tytułu składek ulegały przedawnieniu po upływie 5 lat . Mocą ustawy z dnia 18 grudnia 2002r. o zmianie ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz.U. 2002/241/2074) - obowiązującej od dnia 1 stycznia 2003 r. - termin przedawnienia tych należności uległ wydłużeniu do lat 10. Z dniem 1 stycznia 2012 r., na podstawie art. 11 pkt 1 ustawy z dnia 16 września 2011r. o redukcji niektórych obowiązków obywateli i przedsiębiorców (Dz. U. 2011/232/1378) - zmieniającego treść art. 24 ust. 4 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, skrócony został okres przedawnienia składek na ubezpieczenia społeczne z 10 do 5 lat. Spór w niniejszej sprawie dotyczy należności składkowych R. B. za okres od października 2003r. a zatem nie ulega wątpliwości, że bieg terminu przedawnienia tych należności rozpoczął się przed dniem 1 stycznia 2012r. i w konsekwencji zastosowanie ma art. 27 powyższej ustawy regulujący zagadnienia intertemporalne. Zgodnie z jego ust. 1, do przedawnienia należności z tytułu składek, o którym mowa w art. 24 ust. 4 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, którego bieg rozpoczął się przed dniem 1 stycznia 2012 r., stosuje się przepisy w brzmieniu nadanym niniejszą ustawą, z tym że bieg przedawnienia rozpoczyna się od dnia 1 stycznia 2012 r. Wedle zatem zasady wynikającej z tego przepisu do należności składkowych nieprzedawnionych do 1 stycznia 2012 r. (wedle starych zasad z zastosowaniem 10-letniego okresu przedawnienia) ma zastosowanie 5-letni termin przedawnienia, z tym jednakże bardzo istotnym zastrzeżeniem, że liczy się go nie od daty ich wymagalności, tak jak o tym stanowi art. 24 ust. 4 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, ale od dnia 1 stycznia 2012 r. Wyjątek od tej zasady ustanawia art. 27 ust. 2, stosownie do którego jeżeli przedawnienie rozpoczęte przed dniem 1 stycznia 2012 r. nastąpiłoby zgodnie z przepisami dotychczasowymi wcześniej, przedawnienie następuje z upływem tego wcześniejszego terminu. Powołana regulacja oznacza, że wybór odpowiedniego terminu przedawnienia 5-letniego (liczonego od dnia 1 stycznia 2012 r.) lub 10-letniego (liczonego od daty wymagalności składki) - zależy od tego, który z nich upłynie wcześniej. Przykładowo, należność za październik 2003 r. (wymagalna w listopadzie 2003 r.) winna ulec przedawnieniu według starych zasad w listopadzie 2013r., a nie 2 stycznia 2017r., ale tylko wówczas jeśli nie nastąpiły zdarzenia uzasadniające zawieszenie biegu terminu przedawnienia na podstawie art. 24 ust. 5f ustawy systemowej. Zgodnie z tym przepisem, w przypadku wydania przez Zakład decyzji ustalającej obowiązek podlegania ubezpieczeniom społecznym, podstawę wymiaru składek lub obowiązek opłacania składek na te ubezpieczenia, bieg terminu przedawnienia ulega zawieszeniu od dnia wszczęcia postępowania do dnia, w którym decyzja stała się prawomocna. Przepis ten został dodany na mocy art. 1 pkt 1 lit. b) ustawy z dnia 28 kwietnia 2011 r. o zmianie ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. 2011/138/808), zmieniającej ustawę systemową z dniem 20 lipca 2011 r. i stosownie do art. 5 ust. 1 i 2 ustawy zmieniającej, ma on zastosowanie do należności z tytułu składek na ubezpieczenia społeczne i ubezpieczenie zdrowotne, nieopłaconych przed dniem wejścia w życie tej ustawy, jeżeli nie upłynął jeszcze termin ich dochodzenia.

Skoro w dniu 2 maja 2013r. wszczęto postępowanie w przedmiocie podlegania przez skarżącego R. B. ubezpieczeniom społecznym (od dnia 1 kwietnia 2001r. do dnia 31 stycznia 2012r.) i zostało ono zakończone wyrokiem Sądu Apelacyjnego z dnia 10 grudnia 2014r., to bieg terminu przedawnienia składek należnych za ten okres uległ zawieszeniu od dnia 2 maja 2013r. do dnia 10 grudnia 2014r. Zawieszenie biegu terminu przedawnienia polega na wstrzymaniu dalszego biegu tego terminu na czas występowania okoliczności powodujących zawieszenie. Okresu trwania tych okoliczności nie uwzględnia się przy obliczaniu terminu, a zatem jeżeli termin przedawnienia rozpoczął bieg, a następnie uległ zawieszeniu, to po ustaniu przyczyny zawieszenia biegnie on nadal. Czyli czas przed zawieszeniem biegu terminu sumuje się z czasem po zawieszeniu do uzyskania pełnego okresu zawieszenia.

Przenosząc powyższe regulacje na grunt niniejszej sprawy należy wskazać, że po pierwsze do należności z tytułu składek obciążających wnioskodawcę R. B. za okres objęty zaskarżoną decyzją miał zastosowanie 10 letni termin przedawnienia (poza składką za styczeń 2012r.), który z uwagi na wszczęcie postępowania w przedmiocie obowiązku ubezpieczenia podlegał zawieszeniu przez czas od wszczęcia tego postępowania do czasu uprawomocnienia się decyzji obejmującej wnioskodawcę obowiązkowymi ubezpieczeniami z tytułu działalności gospodarczej. Sposób obliczenia terminów przedawnienia i wpływu zawieszenia na bieg przedawnienia jaki zastosował organ rentowy został wyjaśniony w piśmie informacyjnym z daty 9 listopada 2017r. (k. 33) i co do zasady jest on prawidłowy , tyle tylko, że błędnie ustalono okres zawieszenia tj. na czas od 2 maja 2013r. do 22 kwietnia 2015r. O ile data początkowa odpowiada dacie wszczęcia postępowania a więc może być datą, w której nastąpiło zawieszenie biegu przedawnienia , to data końcowa nie ma żadnego uzasadnienia a powinna być przyjęta data 10 grudnia 2014r. jako dzień prawomocności decyzji wskutek wydania w tym dniu wyroku przez Sąd Apelacyjny w Rzeszowie. Zatem prawidłowy okres zawieszenia to czas od 2 maja 2013r. do 10 grudnia 2014r.

W świetle powyższego zasadne okazały się zarzuty apelacji co do przedawnienia należności z tytułu składek ale tylko w nieznaczej części i to nie ze względów naprowadzonych w apelacji. Mianowicie : skoro składka za październik 2003r. była wymagalna w dniu 10 listopada 2003r. to od tej daty zaczął biec termin przedawnienia wynoszący 10 lat i skończyłby się on w dniu 10 listopada 2013r., gdyby nie zawieszenie biegu przedawnienia z dniem 2 maja 2013r. Należało więc przyjąć, że do upływu terminu przedawnienia brakowało jeszcze 6 miesięcy i 8 dni. Ten dalszy okres przedawnienia rozpoczął bieg po dacie 10 grudnia 2014r. (gdy zawieszenie ustało) a więc upłynął z dniem 18 czerwca 2015r. Analogiczne rozliczenie biegu przedawnienia ma zastosowanie do kolejnych miesięcznych należności z tytułu składek i jego zastosowanie prowadzi do wniosku, że przed dniem, w którym wszczęto postępowanie w przedmiocie ustalenia zadłużenia tj. 15 października 2015r. przedawnieniu uległy należności z tytułu składek za miesiące październik, listopad, grudzień 2003r. i styczeń 2004r. – odpowiednio z dniem 18 czerwca 2015r., 18. lipca 2015r., 18 sierpnia 2015r. i 18 września 2015r. Pozostałe należności z tytułu składek do daty wszczęcia postępowania pozostały nieprzedawnione.

Mając na uwadze powyższe ustalenia i powołane przepisy Sąd Apelacyjny rozpoznając sprawę doszedł do wniosku o konieczności korekty orzeczenia Sądu Okręgowego w Krośnie tylko w zakresie jak wyżej naprowadzony. Skoro istotą instytucji przedawnienia jest brak możliwości prawnych w zakresie przymusowego wyegzekwowania, to kwoty przedawnionych składek nie posiadają przymiotu „należnych składek” i nie powinny być objęte decyzją ustalającą zadłużenie, która służy egzekucji tych należności. Skutkiem tego była częściowa zmiana zaskarżonego wyroku, o czym orzeczono w punkcie I na podstawie art. 386 §1 kpc.

Ze względów jak wskazane w uzasadnieniu Sąd II instancji nie dopatrywał się innych naruszeń prawa materialnego w tym w szczególności przepisów art. 24 ust. 4 czy art. 24 ust. 5f ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych. Zostały one co do zasady zastosowane prawidłowo tj. w zakresie przyjęcia 10 letniego terminu przedawnienia i zastosowania instytucji zawieszenia biegu przedawnienia do składek nieprzedawnionych w dacie wejścia w życie przepisu art. 24 ust. 5f. Powyższe skutkowało oddaleniem apelacji w pozostałej części , o czym Sąd Apelacyjny orzekł w punkcie II na podstawie art. 385 kpc.